

Carta de presentació

En els últims anys, la ciutat de Barcelona ha estat escenari d'importants mobilitzacions socials de caire polític. Els mitjans de comunicació nacionals i internacionals se n'han fet ampli ressò, les elits polítiques no han tingut més remei que tenir-les en compte i analistes i intel·lectuals han començat a preguntar-se per la naturalesa d'aquest fenomen que, si bé no es pot dir que sigui nou, sí que ha pres unes característiques que el diferencien d'altres cicles de mobilització anteriors.

L'Institut de Govern i Polítiques Públiques (IGOP) de la Universitat Autònoma de Barcelona té un equip d'investigació de moviments socials que treballa des de l'any 1999. Aquest equip incorpora persones que, d'una manera o altra, estan vinculades a col·lectius amb un paper actiu en aquestes mobilitzacions. La voluntat és que el treball de recerca d'aquest equip no generi, únicament, un cos teòric acadèmic, sinó que tant el procés com el resultat de la recerca sigui útil a la voluntat de transformació social que expressa el cicle de protesta en el qual està immers.

El punt de partida de la nostra investigació és posar en relació les teories clàssiques de moviments socials amb les noves interpretacions dels processos de decisió i implementació de les polítiques públiques. Es tracta de trobar el punt d'intersecció entre l'anàlisi dels cicles de protesta i aquest concepte, sovint escorredís, que és la *governance*. La pregunta, doncs, versa sobre quin és l'impacte de les mobilitzacions socials en les polítiques públiques, i quines són les condicions que permeten o faciliten aquest impacte.

El concepte de **moviment social** ha assolit un grau de protagonisme inèdit durant els últims anys. Tant en l'àmbit acadèmic, com en el polític i en el social, l'expressió ha anat estenent la seva presència amb rapidesa i, com acostuma a passar en aquest casos, generant confusió. No volem entrar a donar la nostra definició de moviment social, entre d'altres coses perquè pensem que ja ho han fet persones més competents en la matèria, però ens és necessari utilitzar el concepte per generar-ne un de nou que, d'entrada, ens serà més útil per abordar la nostra anàlisi.

Es tracta del concepte de **xarxa crítica**. Les grans mobilitzacions generades a Barcelona i a Catalunya durant els darrers cinc anys ens demanen a crits una referència més àmplia que la de moviment social. La Consulta social per l'abolició del deute extern (març de l'any 2000), la mobilització contra la desfilada militar (maig del 2000), l'organització del viatge a Praga com a primera cita europea del moviment contra la globalització neoliberal (setembre del 2000), i, sobretot, la *Campanya contra el Banc Mundial* del juny del 2001, la *Campanya contra l'Europa del capital i la guerra* del març del 2002 i la *Plataforma Aturem la Guerra* contra la intervenció a l'Iraq durant el primer semestre de 2003 són mobilitzacions que no es poden abordar, únicament, des del protagonisme dels moviments socials.

Entenem per **xarxa crítica** aquell *entramat de relacions entre actors polítics i socials que, incloent diversos graus de la radicalitat ideològica i formalització organitzativa, crea amplis espais de mobilització, introdueix nous discursos i diversifica les estratègies participatives incidint inevitablement en les polítiques públiques.*

Hi ha quatre elements que ajuden a caracteritzar el concepte de xarxa crítica. En primer lloc el seu potencial per incidir en l'arena de les polítiques públiques, enteses des del punt de vista de la *governance*. Ho vulguin o no, són espais de mobilització que acaben creant canals d'incidència i impactes reals. En segon lloc, aquesta

capacitat per obrir temàtiques noves i enfocaments renovats dins l'espai social i polític. En tercer lloc responen a una morfologia més complexa respecte als actors polítics tradicionals, incloent els moviments socials. I per últim, el recurs de l'espai simbòlic com un element clau en la seva capacitat d'incidència.

Així doncs, entenem el fenomen de les últimes mobilitzacions d'una manera més amplia i sistèmica, on les relacions entre els diferents actors centren la nostra atenció com a variable clau, per les potencialitats que generen en aquest impacte de les xarxes crítiques sobre les polítiques públiques. Si bé és cert que en la xarxa crítica, tal com nosaltres l'entendem, els moviments socials hi exerceixen un protagonisme central, no és menys important el paper que hi juguen altres actors polítics i socials com els sindicats, els partits polítics o el teixit associatiu, per posar exemples que poden abocar claredat a la nostra definició.

Amb aquestes eines provem de presentar, en aquest article, una part del nostre treball. Es tracta de l'anàlisi dels actors socials i polítics que formen part de la xarxa crítica a la Barcelona del tombant de segle, les relacions que generen entre ells i les transformacions que es donen en aquest entramat. La tasca no és senzilla, perquè exigeix un esforç de reduccionisme que amaga matisos importants, però creiem que és útil per clarificar el *who is who* en aquesta xarxa crítica i veure quines són les tendències de cadascú per provar d'endevinar futurs posicionaments. Segur que la manca de perspectiva històrica ens portarà a errors inevitables, però potser algun encert ens ofereixi claus per entendre aquest nou cicle de protesta d'abast global.

De quina Barcelona parlem?

Parlar de la Barcelona contemporània pot significar moltes coses. Hi ha un conglomerat de *barcelones* amb significats dispersos i, a vegades, contradictoris. Quan parlem de Barcelona no sempre ens referim a una ciutat amb termes geogràfics ben delimitats on només hi caben les persones inscrites en el seu cens, normalment ens referim a un concepte que va molt més enllà d'aquesta definició simple.

De fet, la projecció internacional de Barcelona l'ha convertit, a hores d'ara, en una marca, en un producte de compra venda, en el qual la seva xarxa crítica de mobilització ciutadana n'és una part definitòria, un valor afegit de caire simbòlic. No cal ser molt sagaç per veure la contradicció que significa que la voluntat de transformació del sistema democràtic capitalista formi part dels atractius d'una marca situada al mercat internacional. No ens estendrem en aquest tema, tot i l'interès que pot despertar, però volíem deixar explícit que aquest és un dels debats latents en el si de la mateixa xarxa crítica. I segurament una dinàmica provocada de forma conscient per part d'alguns poders fàctics.

La Barcelona a la que ens referim quan analitzem la xarxa crítica té un nucli geogràfic molt marcat on es desenvolupen els esdeveniments multitudinaris dels quals parlarem més endavant. Aquest nucli és al centre de la ciutat, als seus barris històrics on es concentren els centres de poder polític i econòmic. Però si bé les mobilitzacions d'alta volada es concentren en aquest espai, el treball del dia a dia dels diferents col·lectius es situa, normalment, en els barris de la ciutat on la xarxa social i ciutadana és més densa, on encara hi ha un sentiment de pertinença al col·lectiu, al barri. Aquests barris estan situats, geogràficament, com una anella que envolta l'escenari de les grans mobilitzacions.

Més enllà dels límits geogràfics de la ciutat de Barcelona, trobem altres municipis que formen part de l'Àrea Metropolitana. Són municipis amb ajuntaments propis que estan literalment enganxats a Barcelona, amb la qual formen un continu urbà que no permet

distingir-ne els límits a simple vista. Aquests municipis van créixer a força d'onades migratòries durant les dècades dels seixanta i els setanta del segle passat, població empobrida de la resta de l'estat espanyol que arribava a la perifèria de la ciutat a aprofitar les engrunes de la riquesa. Són barris que, si mai van gaudir de cert desenvolupament econòmic i social, va ser gràcies a l'organització veïnal i a certa consciència política dels seus lideratges, lligats a la lluita contra el franquisme.

D'aquestes poblacions en sorgeix una nova generació que, de la mateixa manera que ho feien els seus pares, s'enfronten al poder establert; abans franquista, ara demòcrata. Són nuclis on la imatge de la resistència és més explícita. Evidentment no parlem d'una dinàmica generalitzada, sinó que enfoquem la nostra anàlisi en els àmbits d'activisme polític que, si bé encara és minoritari, té una tendència al creixement que els fa interessants.

Però més enllà d'aquest primer cinturó hi ha una nova àrea geogràfica que abasta ciutats mitjanes situades a trenta o quaranta quilòmetres de la metròpoli. Són ciutats amb una història i una identitat pròpia que, en els últims segles, han anat generant dinàmiques de dependència amb la gran capital, el Cap i Casal. Actualment els fluxos de població, econòmics i polítics de tota aquesta àrea són tant interdependents que es fa difícil parlar de Barcelona sense tenir en compte les realitats de tots aquests nuclis.

També és així pel que fa a la xarxa crítica. Molts dels col·lectius, nuclis activistes o persones clau en l'organització de les mobilitzacions s'han format o viuen en aquestes poblacions una mica allunyades de la ciutat pròpiament dita. De fet una de les dinàmiques interessants que es donen dins la xarxa crítica és la voluntat de descentralitzar els espais de trobada i de mobilització.

Finalment hi ha un últim cercle concèntric que val la pena esmentar. Es tracta de la resta de Catalunya que, si bé ha estat capaç de generar dinàmiques pròpies de mobilització, treballa amb un ull posat a Barcelona i prova de ser partícip de les grans mobilitzacions, adaptant els seus *tempos* a allò que s'esdevé a la capital.

Així doncs, ens trobem parlant d'una Barcelona que inclou quatre nivells geogràfics que hi queden inclosos i que val la pena tenir presents; la ciutat en si mateixa, l'àrea metropolitana, les comarques que l'envolten i la resta de Catalunya.

Pel que fa al moment històric, podem posar dates significatives a la nostra Barcelona. És un cicle que comença a la dècada dels noranta i té aires d'acabar aviat. Amb dates oficials potser comença amb les olimpíades del 1992 i, segurament, tindrà un nou punt d'inflexió en el Fòrum del 2004. Pel que fa a dates significatives de mobilització social, el cicle deu començar amb el desallotjament del Centre Social Okupat al Cinema Princesa l'any 1996 i deu estar a punt d'arribar al seu punt àlgid, si no l'ha tingut ja en les mobilitzacions contra la guerra de l'Iraq.

És un interval de temps considerable, una dècada de mobilització que, evidentment, no s'explica sense alguns antecedents importants. En tot cas, la nostra anàlisi de xarxa d'actors se centrarà en les mobilitzacions dels anys 2001 (contra la trobada del Banc Mundial) i 2002 (contra la Cimera de la UE), amb algun apunt interpretatiu de les mobilitzacions contra la guerra de l'any 2003.

És una Barcelona que, després de l'èxit de l'organització dels jocs olímpics de l'any 92, li agrada molt mirar-se el melic. Segurament estem parlant d'un punt de referència internacional; en l'espai mediterrani i llatí, en la construcció europea, en les dinàmiques culturals internacionals i com a centre turístic d'abast global. Però també estem parlant d'un àmbit d'administració política amb les seves respectives misèries.

La construcció de la Barcelona post olímpica, i de la seva àrea d'influència, basa el seu desenvolupament econòmic en l'especulació immobiliària i en l'explotació intensiva del turisme, dues activitats poc sostenibles en si mateixes. És una ciutat que genera i amaga grans bosses d'exclusió, de les quals en són víctimes majoritàries les persones immigrades de països en vies de desenvolupament. Una ciutat que ha estat més pendent de les grans infraestructures que d'un benestar social que mai s'ha arribat a desplegar de manera significativa i que acusa greus dèficits i cert raquitisme.

Pel que fa a l'entorn de la xarxa crítica i la mobilització ciutadana, en la mateixa tendència a l'autosatisfacció, Barcelona es vanagloria de tenir un teixit social dens i actiu, però amaga un alt grau de clientelisme i dependència dels poders polítics que en desactiva el seu discurs crític. Si durant la transició el teixit social antifranquista va acabar pujant al poder, això va generar un buit en aquest espai que ha costat molt de tornar a omplir. De fet, durant els anys vuitanta aquesta teixit social va ser quasi inexistent i amb molta dependència de les administracions públiques. La regeneració d'aquest teixit durant els anys noranta va posar en evidència la manca d'espais participatius reals i la falta de voluntat per part de les administracions públiques de cedir espais de decisió i implementació de polítiques. I aquesta deu ser, segurament, una de les circumstàncies que ha ajudat a generar el nou cicle de protesta que estem analitzant.

Els moviments socials, per la seva part, han estat silenciats pels mitjans de comunicació de manera sistemàtica, fins aquests últims anys en que proven de ser cooptats. Però aquesta no és la pitjor circumstància que han hagut de patir. De manera regular els moviments socials han patit la repressió política, judicial i policial; criminalització per part de les elits, judicis constants i càrregues policials habituals. Un botó de mostra; la policia local de Barcelona és de les poques que disposa d'un cos antiavalots propi, que actua amb una contundència inusitada amb certa regularitat contra les mobilitzacions socials.

En resum, una Barcelona amb certa façana que, sense cap mena de dubte, ha sabut vendre un producte atractiu a nivell internacional, però que darrera ha amagat contradiccions i conflictes que la xarxa crítica ha provat de fer aflorar un cop entrat el nou mil·lenni. I que en mots casos ho ha aconseguit.

Com a últim apunt per la caracterització d'aquesta Barcelona, no podem deixar de referir-nos al moment històric global on s'encaixa. El procés de globalització selectiva en el qual estem immersos marca, sense cap mena de dubtes, el procés de mobilització del que estem parlant. Les grans desigualtats en el desenvolupament econòmic i social a escala mundial potser no són una novetat, però el que sí és una novetat és el coneixement quotidià que en tenim i la consciència de ser-ne els màxims responsables com a ciutadans de l'anomenat primer món.

Algunes zones del mapa del món, i molt especialment Europa i l'Amèrica del Nord, han creat búnquers tancats a la resta de països, on es gaudeix de la riquesa i el benestar gràcies a l'espoli sistemàtic que va començar fa uns quants segles. No és d'estranyar que això generi unes onades migratòries que, segurament, seran el fet històric que marcarà aquesta època. L'arribada de població estrangera crea bosses de pobresa i exclusió i Barcelona no en queda al marge. És l'expressió més clara del llarg camí que queda per recórrer si l'objectiu és la igualtat de drets i oportunitats.

L'altre fenomen que genera aquest procés de globalització capitalista són les manifestacions que s'hi mostren contràries. Si bé és cert que algunes d'aquestes manifestacions estan carregades d'odi i violència, també és cert que n'hi ha que es basen en un treball quotidià silenciós i pacífic que crea alternatives reals al sistema

que critica. És aquí on situem la xarxa crítica que estem analitzant, que té reflexos on emmirallar-se a tots els continents. La preocupació que genera aquest treball en els poders fàctics es fa evident quan es veuen amb la necessitat de generar un discurs basat en la seguretat i, amb aquest, crear mecanismes de repressió tan subtils com barroers que coarten el segon peu del contracte social, la llibertat.

Però tal com dèiem, la gestió de l'espai polític està cada cop menys monopolitzada per les elits. La tendència a l'obertura dels processos de decisió i implementació de polítiques es fa cada cop més patent. La tercera condició de les revolucions lliberals, la condició de ciutadania, entesa com a protagonisme i participació en l'espai públic, potser la més oblidada de totes tres, també està experimentant canvis. Porto Alegre en pot ser una referència internacional, però aquesta Barcelona entesa de manera àmplia no n'és aliena.

Barcelona no només no pot despendre's, doncs, d'aquest *world time*, sinó que n'és una de les protagonistes amb tots els seus ingredients.

Contra el Banc Mundial i contra l'Europa del capital i la guerra

Partim de la base que les mobilitzacions que s'han donat a Barcelona i a la resta de Catalunya durant els últims anys tenen unes arrels profundes, uns antecedents molt robustos que mantenen una xarxa social latent amb una opinió crítica, no només respecte les decisions puntuals que prenen els espais de poder, sinó respecte les mateixes estructures d'aquest i la seva legitimació.

Durant els anys noranta aquesta crítica es manifestava a través de moviments socials temàtics (la solidaritat internacional, l'antimilitarisme, l'ecologisme, l'antirracisme o l'okupació). Eren moviments molt atomitzats però amb capacitat per generar certs rendiments polítics gens menyspreables. Cadascun d'aquests moviments va saber crear xarxes àmplies de suport que penetren en diferents àmbits de la societat, alguns d'ells vinculats als espais formals del poder de manera directa o indirecta.

Aquests moviments segueixen cicles de mobilització diferent. Alguns són capaços de continuar generant espais informals de mobilització, altres són cooptats per les seves respectives arenes polítiques, i d'altres senzillament desapareixen del mapa. Tots aquests moviments, però, mantenen latent un espai crític i mobilitzat que a finals de la dècada generen dues mobilitzacions, al nostre parer, claus.

Un d'elles, promoguda en gran part pel moviment de solidaritat, és la *Consulta social per l'abolició del deute extern* organitzada per la Xarxa Catalana per l'Abolició del Deute Extern (XCADE). L'altra és la mobilització contra la desfilada militar a Barcelona, promoguda pel moviment pacifista i antimilitarista. En altres moments ja s'havia donat algun espai comú de mobilització entre actors molt diferents, podem recordar anys enrera l'acampada a favor de destinar el 0,7% dels pressupostos a la cooperació al desenvolupament, i, encara més enrera, la mobilització contra l'entrada d'Espanya a l'OTAN. Però ens semblen interessants les dues mobilitzacions citades perquè les dues es donen l'any 2000 amb poc temps de diferència, generen la vinculació de molta gent jove que comença la seva militància política i, sobretot, fa patent la possibilitat de crear espais de coordinació entre col·lectius i organitzacions de naturalesa molt diferent. Per altra banda es creen unes dinàmiques que posteriorment es consolidaran en les campanyes contra el Banc Mundial el 2001 i contra l'Europa del capital i la guerra el 2002

A part d'aquesta anàlisi local, una ullada als esdeveniments mundials ens ajuda a veure com s'ha generat un potent discurs simbòlic de crítica a l'ordre internacional establert, al qual es vinculen espais d'acció col·lectiva de tots els racons del món amb diversos models organitzatius i amb diverses temàtiques polítiques com a referent. Aquest temps mundial té tres episodis que ens semblen punts d'inflexió; el primer és l'aixecament de la rebel·lió zapatista a Mèxic (1994) que aporta nous marcs conceptuals de crítica i alternatives, el segon és la mobilització a Seattle (1998) que és capaç d'internacionalitzar formes de mobilització col·lectiva innovadores, i el tercer és el Fòrum Social Mundial de Porto Alegre (2000) que genera la sensació que un altre món és realment possible.

Durant la segona meitat dels anys noranta sorgeixen a Barcelona i a Catalunya espais de coordinació que, en un principi, són mobilitzats pels àmbits de tendència més autònoma i movimentista. Amb l'okupació com a punta de llança dels moviments socials, espais com "Trenquem el silenci", la Mesa cívica pels drets socials, espais de suport a la immigració, les campanyes contra la celebració del 12 d'octubre són primeres experiències de coordinació dels moviments socials. També existeixen ja des de principis dels anys 90 a Catalunya i a la resta de l'estat espanyol alguns col·lectius, moviments i xarxes que denuncien les conseqüències negatives de la globalització i el paper que hi juguen les institucions transnacionals i els estats, com per exemple el Moviment AntiMaastrich (MAM). Trobem exemples també de mobilitzacions unitàries com els *Encuentros Intercontinentales por la humanidad y contra el neoliberalismo* promoguts pel moviment zapatista o campanyes com la de '50 Anys i Prou' contra el 50è aniversari del BM i l'FMI.

Però probablement no és fins a la Campanya 'Praga 2000', en ocasió de la cimera del BM i l'FMI, que es pot començar a parlar de l'existència d'una coordinació àmplia a Catalunya entorn al que, des de Seattle, es coneix pròpiament com a moviment antiglobalització. La preparació d'aquesta campanya, amb la creació i posterior consolidació del Moviment de Resistència Global (MRG) fa que es creï un espai de treball unitari de col·lectius que ja treballaven en la denúncia de les conseqüències de la globalització i el capitalisme, un dels primers col·lectius amb una certa consciència de moviment global. El bateig de l'MRG serà l'organització del viatge a Praga on la presència catalana és força important, tant pel que fa a la participació a les activitats que es fan a Txèquia, com per les activitats de sensibilització i suport que es desenvolupen a Catalunya els mateixos dies de la cimera. A partir d'aquí la xarxa crítica global no deixa de créixer.

La participació a la campanya Praga 2000, aporta una sèrie de novetats als moviments catalans que hi participen: s'adopten idees noves pel que fa al repertori d'acció col·lectiva, que posteriorment s'intentaran posar en pràctica en les mobilitzacions catalanes (l'èmfasi en l'acció directa no violenta, la creativitat en les accions, els bloqueigs, la guerrilla de la comunicació, etc.). S'introdueix una certa reflexió sobre les formes de sortir al carrer, amb la voluntat de ser més efectius i d'innovar el model clàssic de manifestació. Es pren bona nota del model de contracimera com espai de debat, crítica i alternatives, la preparació més exhaustiva de les accions, una comissió legal i antirrepressiva preparada, el treball en contrainformació i premsa amb els centres de contrainformació independents (amb Indymedia com a centre neuràlgic), la formació en tallers de desobediència, l'organització en grups d'afinitat, etc. No es pot dir que no s'utilitzessin abans aquests instruments, però és innegable que l'experiència de Praga ajuda a la seva difusió i en generalitza el coneixement i l'ús. Finalment es fan contactes amb moviments i organitzacions importants i actives a nivell europeu (Ya Basta italians, *Reclaim the Streets* anglesos, etc.), amb els que es teixeixen contactes internacionals i s'intercanvien idees.

El fet que la reunió dels dirigents del Banc Mundial i del FMI s'acabés dos dies abans del previst va ser un èxit no només perquè s'aconsegueix haver impedit el transcurs normal de les activitats de la reunió dels representants, sinó sobretot per la dimensió simbòlica d'aquest fet. Per haver aconseguit fer present en els mitjans de comunicació el discurs, l'explicació de demandes i la inclusió en l'agenda de temes relacionats amb els valors del moviment que fins aleshores havien estat ignorats o tractats secundàriament pels mitjans de comunicació i els organismes públics nacionals i internacionals.

La campanya de Praga i la participació en les mobilitzacions del moviment antiglobalització a nivell internacional no són l'únic espai unitari i de coordinació dels moviments socials a Catalunya i a Barcelona durant aquells mesos. L'últim trimestre del 2000 es donen altres coordinacions de moviments en l'àmbit de l'antifeixisme (Plataforma Cívica per un 12 d'octubre en Llibertat) i en l'àmbit antirracista (les tancades dels immigrants a les esglésies en rebuig a la Llei d'estrangeria). Són exemples d'una tendència a l'establiment de xarxes de relació en l'espai polític crític amb el sistema democràtic i capitalista que desemboquen a les grans mobilitzacions dels anys següents.

La Campanya contra la cimera sobre Desenvolupament del Banc Mundial a Barcelona al juny del 2001 i totes les mobilitzacions que es van fer al primer trimestre del 2001 no es poden entendre sense el treball previ dels col·lectius i dels esdeveniments que hem citat anteriorment. Considerem, com també ho consideren molts dels actors polítics i socials que hem entrevistat, que aquesta Campanya constitueix a Catalunya i a Barcelona un dels espais unitaris de trobada i participació de persones i col·lectius més plural dels últims anys, tant pels moviments socials com per les organitzacions que hi participen. Després de la participació catalana a Praga, s'aconsegueix formar un espai molt ampli de coordinació que utilitza discursos propis del moviment 'antiglobalització', identificat amb el cicle de protesta que s'està generant a tot el planeta.

La primera reunió per organitzar la mobilització unitària contra la vinguda del Banc Mundial a Barcelona es va fer el gener del 2001 convocada per la comissió de coordinació de l'MRG. Allí s'informa que del 25 al 27 de juny es celebrarà a Barcelona la Conferència Anual del Banc Mundial sobre Desenvolupament Econòmic. Aquesta no era una de les reunions més importants del BM com la que s'havia celebrat a Praga l'any anterior, però tampoc semblava un simple seminari, doncs s'esperava l'assistència d'uns cinc-cents delegats.

En aquesta primera reunió hi van participar col·lectius i persones que aglutinaven un ampli sector vinculat a altres mobilitzacions dels últims anys; des d'organitzacions polítiques d'extrema esquerra i independentista (CJC (Col·lectiu de Joves Comunistes), Batzac, la PUA (Plataforma Unitària d'acció)), associacions de veïns (Nou Barris), sindicats, (CGT), espais dels anomenats nous moviments socials (Marxa Mundial de les Dones, pacifistes del CTD (Centre de Treball i Documentació), de la XCADE, de l'Assemblea per l'Objecció Fiscal, de la Mesa Cívica, l'Assemblea Antimilitarista de Catalunya), del teixit associatiu (Consells de la Joventut de Barcelona i de Catalunya (CJB, i CNJC)), i partits polítics (EUiA, Els Verds).

D'aquesta reunió en va sortir el compromís de redactar un manifest, iniciar una campanya de sensibilització prèvia, organitzar un cicle de conferències i xerrades alternatives a la Conferència durant aquells dies i realitzar accions al carrer per a mostrar el rebuig al BM. Es van crear diferents comissions de treball per cada àmbit. Un altre acord important pel què feia a la qüestió organitzativa, va ser constituir-se com a "Campanya" i no com a "Plataforma" de manera que s'evitava l'etern debat de

publicar les sigles de totes les organitzacions, alhora que es facilitava una àmplia descentralització de les activitats.

A partir d'aquí van començar sis mesos de treball lent i en xarxa entre col·lectius i organitzacions molt plurals: a finals d'abril el manifest ja recollia més de 350 organitzacions adherides. Entre els col·lectius i entitats adherits es podia trobar un ampli ventall d'organitzacions de tot tipus, tant de l'àmbit català com d'àmbit espanyol, així com alguns col·lectius que es creaven de nou al voltant d'aquesta mobilització global.

El lema de la Campanya va ser *'Un altre món és possible. Globalitzem la Solidaritat, Globalitzem les Resistències.'* Es va decidir concentrar tres grans activitats centrals i unitàries en tres dies (22, 23 i 24 de juny). Es tractava de fer una contraconferència d'ampli abast temàtic, una revetlla coincidint amb la tradicional de Sant Joan i una manifestació. Durant el cap de setmana anterior calia fer accions de sensibilització descentralitzades a barris i poblacions, i durant els dies de la Cimera s'obria la possibilitat de fer accions de resistència activa no violenta i bloqueigs, combinant les accions més contundents amb les de tipus lúdic.

La preparació d'aquesta Campanya tant àmplia, conjuntament amb el fet que entitats de tant de pes com la Federació Catalana de ONG pel Desenvolupament (FCONGD) o el Consell de la Joventut de Barcelona (CJB) van declinar la invitació del propi BM a participar a la Cimera oficial com a representants de la societat civil catalana, van ser claus per què el 19 de maig el Banc Mundial fes pública la decisió de cancel·lar la Conferència de treball a Barcelona per –segons els motius publicats als mitjans de comunicació– l'oposició i protesta social que s'estava preparant. Des de la Campanya es va optar per mantenir la mobilització posant més èmfasi en el debat i la sensibilització. El fet que no es celebrés la cimera presencialment va treure pressió i tensió a l'organització dels actes, tot i que no va servir per evitar la repressió.

L'organització de la campanya es va plantejar en base a grups de treball o comissions, inicialment van ser quatre: un per organitzar la contracimera, un altre sobre el manifest i els continguts de la Campanya, un sobre el calendari i organització interna, i un sobre comunicació i difusió. És molt important la funció que té el treball per comissions pel fet que va significar un treball conjunt i continuat de persones i col·lectius d'orientacions polítiques molt diferents. A mesura que avançava la Campanya es va veure la necessitat de noves comissions, fins al punt que es va arribar a treballar paral·lelament en 15 comissions, que es trobaven en assemblea cada dues setmanes per informar de la feina que es feia i acordar les línies de treball.

És important destacar que tant el treball en petits grups descentralitzats com el dels espais unitàries es feien sempre de manera assembleària, on la moderació era rotativa i la informació es difonia àmpliament per Internet. Aquesta forma de funcionar assembleària en una mobilització que aglutinava a tantes organitzacions i col·lectius diferents, amb cultures polítiques i ideologies molt diverses (en assemblees de vegades de més de dues-centes persones) no deixa de provocar alguns conflictes. Tot i així, les persones entrevistades valoren molt positivament el treball d'aprenentatge en la presa de decisions col·lectiva que va significar la Campanya Barcelona 2001.

Per algunes entitats amb maneres de treballar més institucionalitzades (sindicats i partits polítics sobretot, però no exclusivament) el funcionament assembleari va ser viscut amb certa incomoditat. Per aquelles dates els sindicats UGT i CC.OO. van convidar altres entitats i partits polítics a un parell de reunions amb la proposta de participar en l'espai de la Campanya contra el Banc Mundial, però al mateix temps treballar en la constitució d'un espai més estable. Aquest espai plantejat com a *'marc*

unitari, obert i amb caràcter estable, en qual estiguin presents organitzacions i entitats representatives en sentit ampli, s'anomenarà Fòrum Social Barcelona (FSB). Una de les raons per les quals es va constituir l'FSB era aquesta manca de sintonia amb una organització tant horitzontal i assembleària. Per la seva banda, altres col·lectius membres de la Campanya va qualificar l'FSB de "*maniobra política per treure rendiment polític del discurs 'antiglobalització', però sense cap interès real en canviar l'actual model capitalista*".

De totes maneres les entitats que formaven l'FSB (degut a les pressions d'algunes entitats com el CJB i el CNJC per a sumar esforços i no dividir) van estar treballant sempre dins del marc de la Campanya. L'FSB no es va presentar públicament com a tal fins al març de 2002 quan ja estava engegada la Campanya 'Contra l'Europa del Capital i la Guerra'.

Per una altra banda, es va configurar un espai alternatiu amb el nom de Barcelona Tremola i que agrupava bàsicament col·lectius autònoms, alguns Centres Socials Okupats i organitzacions de l'esquerra independentista. Aquest espai paral·lel va organitzar activitats alternatives ja que tampoc s'acabaven de sentir a gust dins l'espai unitari de la Campanya per qüestions de contingut, formes d'organització i d'acció, entenent que la dinàmica de la Campanya estava massa sotmesa a la voluntat dels grups més institucionals. Alguns col·lectius o persones d'aquests sectors, però, van treballar conjuntament en determinats àmbits amb la Campanya unitària, fonamentalment amb activitats de contrainformació i de suport legal.

L'experiència organitzativa de la mobilització contra el Banc Mundial suposa un pas endavant en la xarxa crítica a Barcelona i a Catalunya. Les activitats programades van ser un èxit rotund que va fer arribar el discurs de la Campanya molt més enllà del que es podia imaginar. La contracimera, amb sis tallers de temàtiques diverses, va ser un fòrum de debat ric i ampli on les diferents tendències de la xarxa crítica van poder discutir els seus punts de vista. Tanmateix, al final de la manifestació, l'última activitat programada, les càrregues policials indiscriminades van ser la nota negra d'aquells dies i fins i tot van suposar la interposició d'una querrela per part de diverses associacions a la Delegació del Govern i als càrrecs policials responsables. Una intervenció policial que, uns mesos després, a Gènova, va tornar a ser protagonista amb el resultat d'una persona morta pels trets d'un policia.

Els esdeveniments de Gènova i els de Nova York al mes de setembre d'aquell mateix any feien preveure canvis en la tendència a l'augment de les mobilitzacions socials contra la globalització capitalista. Però el primer semestre del 2002, la presidència espanyola de la UE va ser motiu de noves mobilitzacions en la que Barcelona va tornar a tenir un paper protagonista.

La *Campanya Contra l'Europa del Capital i la Guerra*, d'àmbit espanyol però centrada fonamentalment a Barcelona i a Sevilla, va coincidir amb altres esdeveniments destacats d'aquell any 2002. El segon Fòrum Social Mundial celebrat a Porto Alegre, amb una alta participació catalana, va ser l'expressió més clara que el moviment antiglobalització seguia el seu camí malgrat els esdeveniments internacionals que ho posaven en dubte.

El context de criminalització i repressió cap als moviments socials i altres organitzacions crítiques amb el capitalisme es va iniciar amb la repressió policial a la cimera del G-8 al juliol de 2001 a Gènova (i el conseqüent debat mediàtic al voltant de l'ús de la violència), i va augmentar amb el clima bel·licista i de rearmament mundial a causa dels atemptats de l'11 de setembre i la posterior intervenció militar a l'Afganistan. A Catalunya es va intensificar amb els intents de criminalització del

moviment okupa, vinculant-lo amb l'organització terrorista ETA, arran de les detencions de persones acusades de col·laborar amb el Comando Barcelona els mesos de setembre i octubre del 2001.

En aquest ambient, la cimera de caps d'estat de la Unió Europea que es va celebrar al mes de març a Barcelona, es va plantejar com un repte per als moviments socials catalans, tant pel context ja mencionat com pel desgast produït per l'intens ritme de mobilització social dels mesos anteriors. Cal tenir en compte que l'organització de la Campanya no va rebre un impuls definitiu fins que les persones clau en l'organització de campanyes anteriors no van tornar de Porto Alegre.

La Campanya era d'àmbit estatal, però es va organitzar de forma descentralitzada a cadascuna de les ciutats que acollien les diferents cimeres, amb certa coordinació informal i puntual. El Consell Europeu de Barcelona del mes de març i la Cimera de cloenda de Sevilla del mes de juny van ser, però, les prioritàries. Altres mobilitzacions d'aquell semestre es van donar a València (Projecte EuroMediterrani), Madrid (Foro Social Transatlántico), Oviedo (Cimera d'EcoFin), a Pamplona (cimera sobre Energia), a Saragossa (cimera sobre Seguretat) i Mallorca (cimera sobre Medi Ambient).

En l'àmbit de la xarxa crítica global de casa nostra es van començar a percebre diferents postures sobre la continuïtat del moviment, que ja s'entreveïen als debats de les últimes assemblees de la Campanya Barcelona 2001. Uns sectors defensaven la necessitat d'estructurar-se, de crear coordinacions estatals estables, mentre d'altres veïen aquesta proposta com un perill que coartava la flexibilitat de la xarxa, i optaven per seguir coordinant-se únicament quan hi hagués mobilitzacions concretes.

Aquestes diferències pel que fa a l'organització, juntament amb el fet que les relacions entre els sectors més institucionals i els més autònoms de la Campanya s'havien refredat, fan que els sindicats majoritaris, els partits polítics amb representació institucional i d'altres col·lectius amb més tendència a la institucionalitat decidissin reforçar el Fòrum Social Barcelona (FSB). De nou, l'aparició l'FSB va crear bastant recel dins la Campanya: per alguns sectors es va rebre com una maniobra electoralista i oportunista que intentava aprofitar-se dels discurs del 'moviment antiglobalització'. Però els integrants del Fòrum defensaven la creació un espai de debat i formació interna per els seus militants i socis de les entitats sobre els temes clau del debat.

Es tractava d'un espai on es trobaven molt més còmodes ja que els permetia adequar-se a les dinàmiques de funcionament pròpies de les entitats, associacions i partits, i no estaven forçats pel ritme que imposaven les campanyes i els moviments socials més assemblearis. Alguns actors importants que havien participat i donat un suport clau a la Campanya contra el Banc Mundial, ara passaven a participar activament dins el FSB. De tota manera també hi va haver entitats, com el CJB, la Federació d'Associacions de Veïns de Barcelona (FAVB), ATTAC o la FCONGD, que van tenir un peu a cada lloc, dins del FSB i dins de la Campanya, degut bàsicament a la divisió de sensibilitat dins de les mateixes organitzacions.

La preparació de la Campanya va estar envoltada constantment per aquesta polèmica que va polaritzar molt el desenvolupament de les activitats en dos àmbits cada cop més recelosos. A diferència de la Campanya de l'any anterior, en què es va treballar molt més conjuntament i des d'una perspectiva de procés enriquidor per teixir complicitats, durant la mobilització contra la UE les diferències entre el sector més institucional i el més autònom es van fer molt més evidents. No cal oblidar que el discurs '*contra l'Europa del Capital i la Guerra*' no era tant fàcil d'assumir per part de partits i sindicats majoritaris com un discurs contra el Banc Mundial, que és una institució molt més llunyana. El discurs clarament anticapitalista i antibel·licista es va

convertir en un escull molt més incòmode per partits de la socialdemocràcia tradicional amb representació parlamentària i responsabilitats de govern. Tot i així, a mesura que s'apropava la data de la cimera, i donat que el govern del PP va militaritzar la ciutat de Barcelona, aquest sector va anar assumint un discurs cada cop més crític.

Hi va haver un tercer espai de coordinació, la Plataforma catalana contra l'Europa del Capital, constituït per grups i col·lectius de l'esquerra independentista. Aquest sector es va vincular bastant a la Campanya però amb algunes iniciatives pròpies (un bloc propi a la manifestació, entre d'altres accions) amb l'objectiu de visibilitzar la qüestió nacional i la responsabilitat de la UE en aquest tema.

La separació de l'FSB va tenir com a conseqüència l'apropament i la participació activa en la Campanya del sector més autònom (moviment okupa, antifeixista, independentista i els sectors més llibertaris i anarquistes), que en molts casos no havien participat directament en anteriors campanyes per considerar que eren espais massa institucionals, tot i que sempre havien mantingut certa vinculació informal. La repressió viscuda els últims mesos va ajudar a crear la percepció que era necessària una forta coordinació per contrarestar una molt probable estratègia repressiva a Barcelona després del que s'havia viscut a Gènova.

Pel que fa a les formes d'organització, es va repetir l'esquema experimentat amb la Campanya contra el Banc Mundial: assemblees per prendre les decisions importants, treball en comissions autònomes i ús d'internet. Tot i això, en aquest cas l'organització de la Campanya es va fer amb molt menys temps, i la feina es va acabar fent en petit comitè i de manera accelerada. Això no va ser un obstacle pel que fa als resultats gràcies a l'experiència guanyada en l'anterior Campanya, però se'n va ressentir la riquesa del procés de construcció i d'intercanvi que suposava treballar amb més tranquil·litat.

L'organització de la manifestació i de les accions, així com la preparació de les qüestions legals i d'allotjament, van guanyar importància en detriment de la contracimera o les activitats de sensibilització. Es va proposar donar molta importància a les accions descentralitzades per tota la ciutat i altres localitats de Catalunya el dia abans de la gran manifestació, en comptes de centrar-les en la zona de la Diagonal on es desenvolupava la cimera, com era habitual en les mobilitzacions internacionals. Les enormes mesures de seguretat i el fet que els caps d'estat i de govern estiguessin tancats a la Diagonal ja evidenciava el seu aïllament respecte a la societat. Per a fer arribar les crítiques a les polítiques de liberalització i els acords pendents sobre polítiques de telecomunicacions, energia i transport (que van ser les temàtiques tractades a Barcelona), era suficient sortir a qualsevol carrer de la ciutat i fer accions davant les multinacionals o entitats que treuen rendiment d'aquestes polítiques.

Algunes línies de treball encetades en la campanya contra el Banc Mundial van trobar continuïtat en la nova campanya. Pel que fa a la contrainformació, es va crear el diari ALTAVEU, amb una tirada de 30.000 exemplars, que informava d'ariament de les activitats que es feien a la ciutat i proposava reflexions i informacions sobre el paper de la Unió Europea com a agent de la globalització. La seva elaboració es va convertir en un espai de treball conjunt de sectors molt diferents, igual que la comissió legal i la comissió que organitzava el concert final.

Les expectatives que hi havia posades en Barcelona per què no es tornessin a repetir els fets de Gènova, i la gran presència policial que es va fer notar des de varies setmanes abans, va fer necessària una coordinació estreta amb les administracions públiques, concretament amb Protecció Civil de l'Ajuntament de Barcelona, la Guardia Urbana, la Conselleria d'Interior i fins i tot la Delegació de Govern. El treball de les

comissions de logística, manifestació i concert, també va anar molt lligat als contactes que es van mantenir amb l'administració. Aquests contactes i negociacions, tot i que es valoraven com a necessaris, no van deixar de generar tensions i contradiccions en el si de la Campanya.

Es va repetir a Barcelona l'estat d'alarma previ que també es va donar a Praga i Gènova amb els missatges que apareixien als mitjans de comunicació sobre l'arribada dels manifestants antiglobalització de tota Europa. Des de la comissió de premsa de la Campanya es va intentar donar el missatge de que les manifestacions serien accions de desobediència civil pacífiques. Es va llençar la crida de *'Març als carrers'* que realment es va complir tan a Barcelona com a la resta de Catalunya. El calendari de manifestacions va ser molt dens: el dijous 7 març, manifestació d'estudiants de secundària contra la Llei Orgànica Universitària, el dia 8 març la manifestació de la Vaga Mundial de les Dones, el dissabte 9 una acció de *'Reclaim the Streets'* organitzat per gent que estava participant a la Campanya, amb 50.000 persones al carrer envoltats d'una gran presència policial. El diumenge 10 de març la manifestació de 200.000 persones contra el Pla Hidrològic Nacional. El dijous 14 al migdia, quan començava la cimera de caps d'Estat, la Confederació Europea de Sindicats va organitzar una manifestació sindical amb 100.000 persones al carrer. A més, des de el dia 13, més de cent estudiants de l'Assemblea InterUniversitaria s'havien tancat a la Facultat d'Econòmiques de la Universitat de Barcelona. Aquest era l'ambient que hi havia aquells dies als carrers d'una Barcelona presa per la policia.

La manifestació del dia 16 finalment es va distribuir en tres blocs: la Campanya a l'inici, la Plataforma Catalana formada per grups independentistes al mig, i el FSB tancant al final. L'FSB va decidir finalment participar dins la manifestació convocada per la Campanya, i va *'sol·licitar'* poder participar-hi. El fet que els partits polítics demanessin permís per a participar en una manifestació i que fossin els moviments socials els que decidien com i qui participava, és simptomàtic per entendre que algunes coses estaven canviant.

Un cop passades les mobilitzacions, els mitjans de comunicació van parlar de gran èxit del "moviment antiglobalització", que havia aconseguit treure al carrer a mig milió de persones gairebé sense incidents, en el que va constituir una gran demostració de força. Mentre des de la Campanya les preocupacions es centraven en com donar continuïtat a la mobilització, des de les institucions i administració també es va intentar treure rendiment: Delegació de Govern, Alcaldia i la Policia van felicitar a la Campanya i a la ciutadania per la seva gran mostra de civisme, oblidant la criminalització anterior i la retallada de llibertats i drets que havia suposat el desplegament policial a tota la ciutat durant mesos, i, de nou, la càrrega policial del final de la manifestació. Va ser l'abraçada de l'ós.

La Campanya Contra l'Europa del Capital i la Guerra va seguir a nivell estatal, amb mobilitzacions a diferents ciutats de la resta d'Espanya seguint el calendari de les cimeres i reunions de ministres de la Unió Europea i amb desigual participació de col·lectius i moviments catalans. Però després del mes de març a Catalunya i concretament a Barcelona es produeixen desallotjaments de centres socials okupats amb alt component simbòlic (El Palomar i l'intent de desallotjament de Can Masdeu). La convocatòria de la vaga general del 20 de juny va tornar a posar en evidència la separació entre la institucionalitat de partits polítics i sindicats majoritaris i els espais més autònoms de la xarxa crítica, amb dues manifestacions que van baixar per dos carrers literalment paral·lels del centre de Barcelona amb estratègies de mobilització radicalment diferents.

La configuració de la xarxa crítica

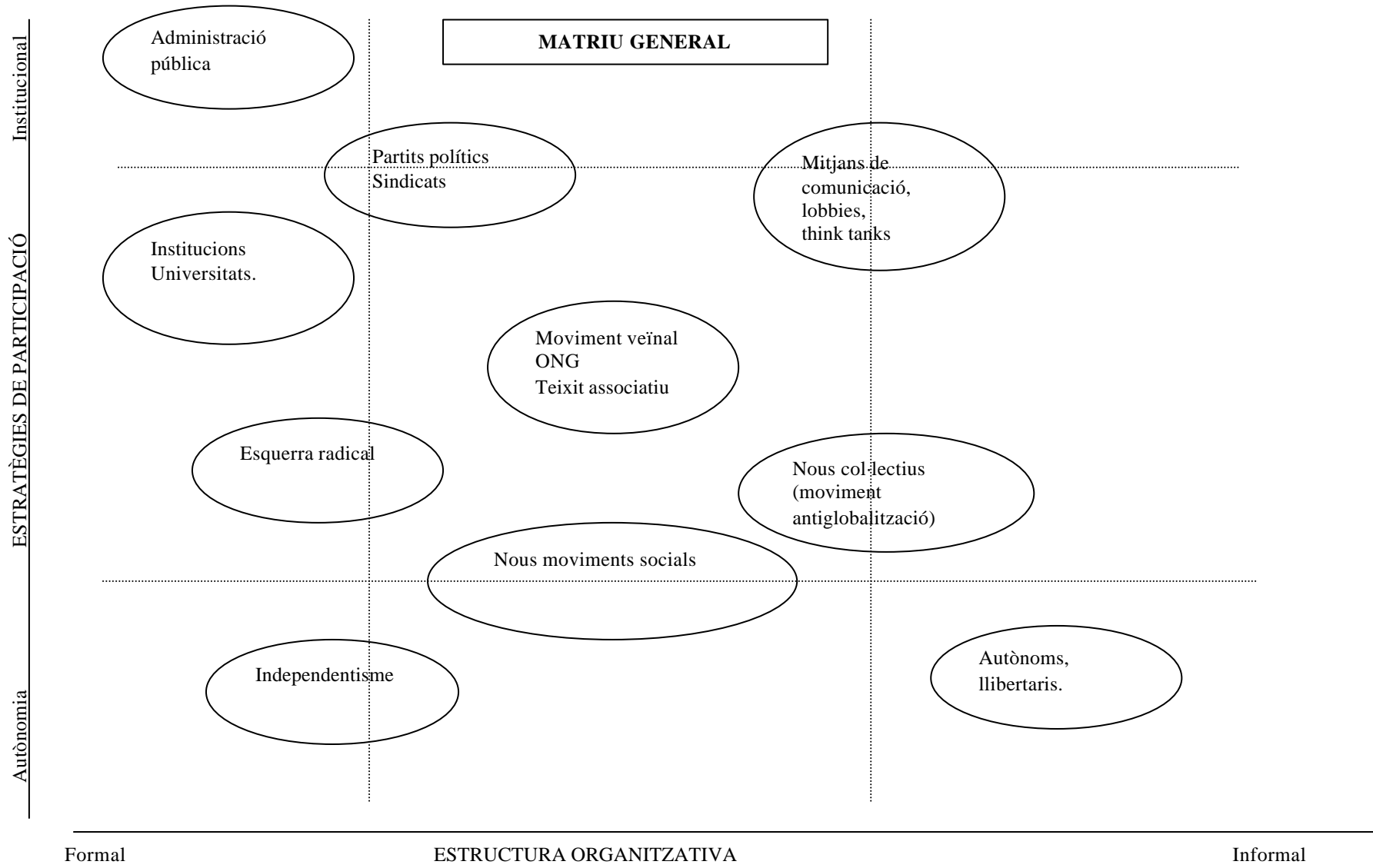
Un cop fet el repàs general dels esdeveniments i les mobilitzacions a Barcelona entre el 2000 i el 2002, hem provat de fer una anàlisi dels actors polítics i socials que es mouen en aquest entramat que anomenem xarxa crítica. Hem dividit els actors en deu grans grups marcats per dues variables: les estratègies de participació i la formalitat en la seva organització.

La variable que mostra les *estratègies de participació* és un paràmetre en tensió que va des de l'autonomia a la institucionalitat. Entenem per autonomia les formes de participació més allunyades dels sistemes representatius de les democràcies occidentals que, en casos extrems, arriben a crear espais alliberats en els quals es tanquen les portes al sistema polític dominant (tot i que és difícil que aquest no trobi escletxes per on fer-se present) o fins i tot la voluntat de crear contrapoder. En casos menys extrems proven de generar noves formes de participació i mètodes de presa de decisions més col·lectivitzats (allò que algú ha anomenat la cogestió de l'ordre social). Entenem per institucionalitat aquells espais participatius recollits en el cos jurídic d'una societat. Així doncs les administracions públiques són l'exemple del grau més elevat d'institucionalització i, en ordre degradant, els partits polítics, els sindicats, les organitzacions no governamentals, etc. Un segon paràmetre que ens situa cadascun dels actors de la xarxa crítica en els nostres mapes és la seva *estructura organitzativa*. És a dir, de quina manera vol organitzar-se cada grup i com això repercuteix en l'organització de la mateixa xarxa. En aquest cas, doncs, l'eix en tensió va de l'estructura formal més tradicional a l'organització més difusa i espontània.

Amb aquests dos paràmetres (institucionalitat-autonomia i estructura formal-organització difusa) hem creat uns eixos de coordenades on hem provat de fer un primer assaig de mapa d'actors. Tal com comentàvem, aquests dos paràmetres ens permeten organitzar els diferents actors en deu grups. Hi ha col·lectius i organitzacions que responen de manera bastant precisa a la definició d'un d'aquests grups sense massa problemes, però, evidentment, i com sempre que es fa qualsevol taxonomia, hi ha alguns actors que es poden incloure en més d'un grup o que actuen com a connexió entre dos grups diferents. Amb això volem deixar clar que la nostra divisió és operativa i som conscients que amb la sistematització perdem matisos i informació de detalls, però en canvi ens permet fer anàlisis de tendències generals que ens semblen interessants.

- **Administració pública.** Tot i que sembli un grup amb actors homogenis, cal tenir en compte que no juga el mateix paper la Delegació del Govern o la Policia Nacional que la Regidoria de Drets Civils de l'Ajuntament de Barcelona. Les administracions públiques acostumen a configurar "el poder" i "l'enemic" des del punt de vista dels col·lectius amb més tendència a l'autonomia, però cada cop més, han facilitat recursos, infraestructura i legitimitat a les mobilitzacions de la xarxa crítica. Tal com dèiem abans, això pot significar l'abraçada de l'ós, però no deixa de ser un procés interessant que cal fer explícit.
- **Partits polítics i sindicats.** Ens referim als partits i sindicats majoritaris, aquells que estan immersos a les dinàmiques institucionals, en formen part i les fan funcionar. Quatre noms propis destaquen en aquest grup; els partits IC (de tradició comunista però tendent a la socialdemocràcia) i ERC (el nacionalisme català amb tendència a l'esquerra). I els sindicats CC.OO. (vinculat històricament a IC) i UGT (el sindicat més socialdemòcrata). Són els grans artífex de la creació el FSB, i els més crítics amb el funcionament assembleari en l'organització de la xarxa crítica. Però per altra banda són els qui faciliten les negociacions amb l'administració pública i obren escletxes a la incidència de la xarxa crítica.

- **Mitjans de comunicació, lobbies, think tanks.** És un grup molt divers, però amb una funció molt marcada en el procés de creació de la xarxa crítica; la legitimació de la seva importància com actor polític en la societat. En tot cas són actors situats a la perifèria de la xarxa, formen part del procés però sempre des del marge, amb certa voluntat de *out siders*.
- **Institucions, universitats.** Aquest tipus d'actor té naturalesa d'administració pública si ens fixem només en les seves fonts de finançament. Però són institucions amb certa independència en el funcionament que les fan interessants, ja que poden jugar un paper més compromès amb el cicle de mobilització i, molt sovint, s'erigeixen com a elements legitimadors i facilitadors de recursos. La Universitat de Barcelona n'és un clar exemple, ja que, per un costat ofereix el seu edifici històric com a centre de confluència de les mobilitzacions, i per altra banda el seu Rector és un dels caps visibles de l'FSB.
- **Moviment veïnal, ONG, teixit associatiu.** Aquest és un actor central en el nostre mapa. La FAVB, el CJB, el CNJC, la FCONGD i d'altres grans federacions temàtiques d'associacions tradicionals són uns dels puntals bàsics en les mobilitzacions pel que fa a l'organització, la legitimació, els recursos i com a nexes de contacte entre diferents actors.
- **Esquerra radical.** Incloem en aquest grup diverses organitzacions vinculades a l'esquerra sense representació institucional, amb certa història comú d'agrupaments, divisions i reagrupaments. Molt sovint estan organitzades com a partits polítics d'inspiració comunista en totes les seves branques. La capacitat de mobilització de les seves bases és important pel funcionament de la xarxa crítica.
- **Nous col·lectius.** Incloem aquí els col·lectius creats en el marc del cicle global de mobilització. Hi ha dos actors molt importants en aquest grup, de naturalesa molt diferent però amb certs paral·lelismes en el seu procés; l'MRG, com a espai amb voluntat d'integració de diferents col·lectius i amplis referents internacionals, i ATTAC, com a referència del cicle global de mobilització amb certa voluntat d'elitisme intel·lectual. Tots dos són grans generadors de discurs innovador. Cal esmentar, també, col·lectius amb vocació comunicativa com Las Agencias i els diaris publicats durant els dies de les mobilitzacions.
- **Nous moviments socials.** Malgrat el nom utilitzat, aquest és una convenció que inclou els moviments socials que, amb molta voluntat, van mantenir cert nivell de mobilització durant els anys vuitanta i principis dels noranta. Són moviments de temàtica tradicional (ecologisme, feminisme, solidaritat, antimilitarisme,...) que degut a les circumstàncies històriques es mantenen amb certa centralitat en la xarxa crítica, més per la legitimitat que els dóna el seu treball constant que per la capacitat real de mobilització. Com la Dona, la Casa de la Solidaritat, l'Assemblea Antimilitarista i d'altres col·lectius en són exemples il·lustratius.
- **Independentisme.** Són col·lectius que tenen com a eix central de la seva mobilització política la reivindicació nacional. Aquest col·lectiu ha anat perdent força amb els anys, però es manté com un espai de referència malgrat haver patit processos de divisió i reagrupament constant. La PUA, fins l'any 2001, i Endavant, a partir d'aleshores, en són alguns exemples. Tal com hem vist anteriorment, tenen certa voluntat de generar sempre espais propis de mobilització i es fa difícil integrar-los en espais unitaris.
- **Autònoms, llibertaris.** Es tracta d'un grup molt disgregat i amb constants canvis de noms i formes de mobilització. Són els que responen millor a la característica d'imprevisibilitat de les formes organitzatives i d'acció col·lectiva. Des de l'anarquisme tradicional a les noves formes d'organització llibertària, aporten riquesa a la mobilització i constants conflictes discursius innovadors. Molts dels Centres Socials Okupats (referents en la mobilització a la Barcelona actual) es poden incloure en aquest grup tot i que sempre cal ser prudent. Aquests dos últims grups són els que han patit més la repressió sorda i constant per part de l'estat, amb alts costos col·lectius i personals en alguns casos.

Partint d'aquesta matriu general podem provar de veure quines han estat les tendències en les processos de configuració de la xarxa crítica. Cal insistir en el fet que la nostra sistematització està feta amb pinzellades molt gruixudes i que es perden detalls i matisos molt interessants en els quals no entrarem per manca d'espai.

Si la Consulta Social per l'abolició del deute extern i la Plataforma contra la Desfilada Militar van sorgir del centre del nostre mapa (bàsicament del teixit associatiu i dels nous moviments socials), la mobilització per anar a Praga té el seu nucli en espais més autònoms i informals, perdent pes el teixit associatiu i guanyant protagonisme els nous col·lectius de mobilització global, els espais autònoms i llibertaris i l'esquerra radical tradicional.

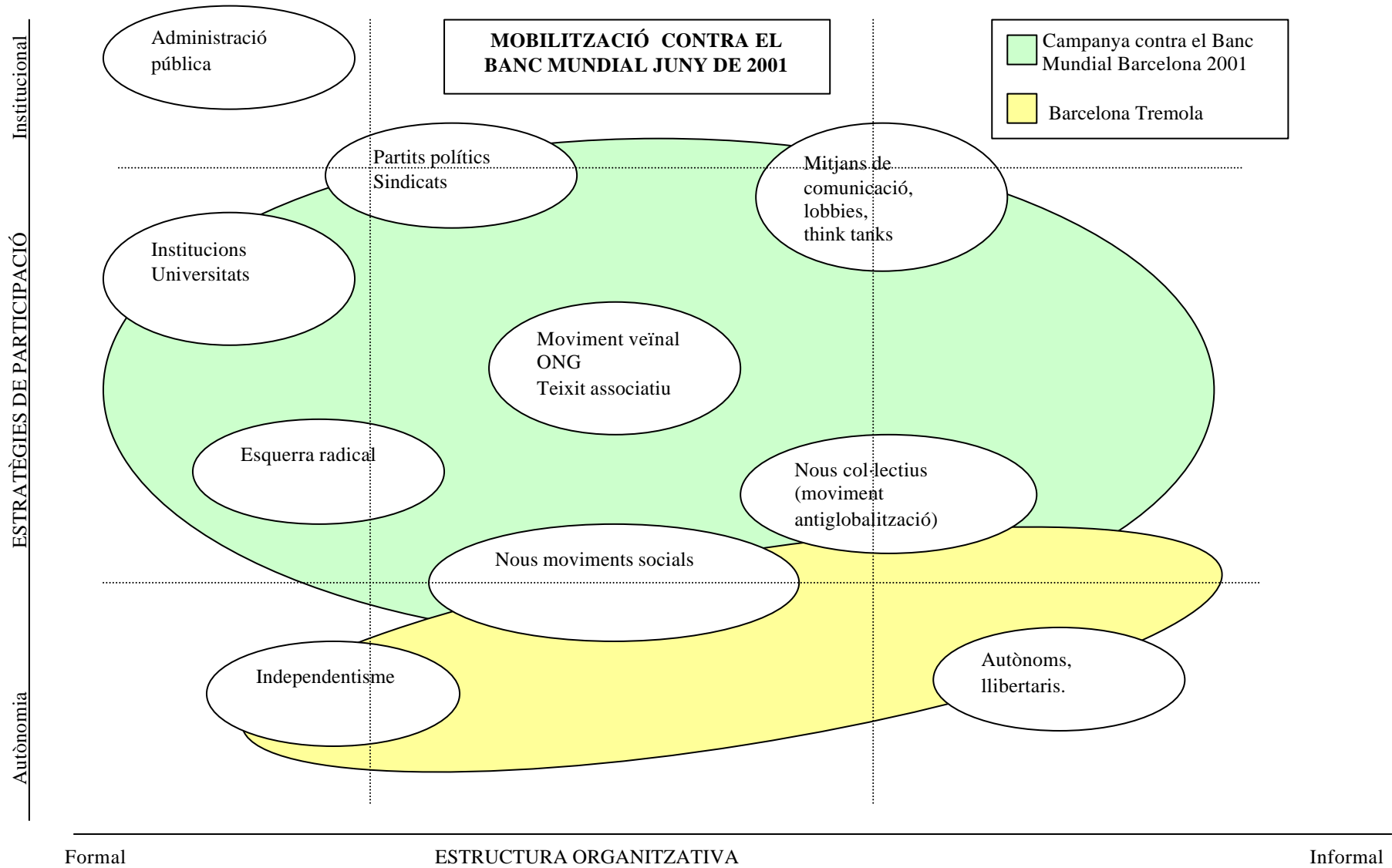
La Campanya contra el Banc Mundial desborda àmpliament aquestes dues tendències. La incorporació dels espais institucionals (sobretot partits i sindicats, però també de l'àmbit institucional com la universitat) genera, per una banda, uns plantejaments discursius menys radicals, però per altra banda obre espais de legitimació social del moviment i esclatxes en les arenes de les polítiques públiques. Alhora, els actors més vinculats a l'autonomia es despenen dels espais de coordinació unitària i creen aliances amb l'independentisme, generant una mobilització paral·lela sota el nom de Barcelona Tremola. Gràficament mostrem el mapa de la mobilització contra el Banc Mundial amb dos cercles que representen cadascun d'aquests espais de coordinació i mobilització. Es pot veure que no són espais completament separats, ja que generen certes complicitats entre ells, concretament pel què fa a l'edició d'una publicació durant els dies que duren les mobilitzacions i, més tard, en tasques antirepressives.

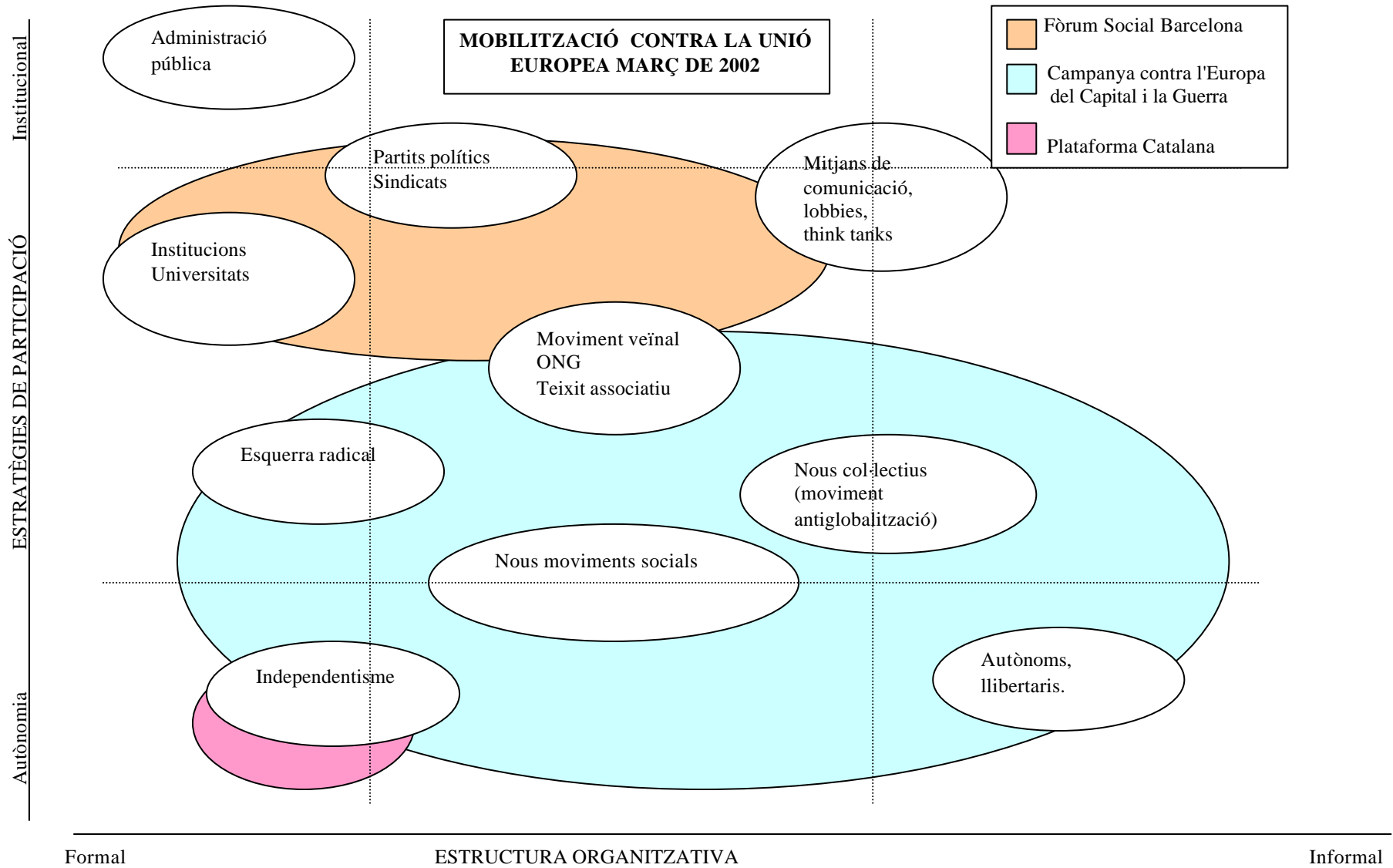
Un any més tard, durant la preparació de la mobilització contra la UE, els espais més institucionals impulsen l'FSB. Això provoca una ruptura de l'espai unitari que havia treballat durant la mobilització contra el Banc Mundial. Però aquesta separació de la socialdemocràcia facilita la incorporació dels actors autònoms i llibertaris a la Campanya contra l'Europa del Capital i la Guerra. No podem deixar d'esmentar que l'independentisme es manté en un espai propi, la Plataforma Catalana, tot i que molt coordinat amb la Campanya central.

És curiós observar com, després d'aquesta tendència a la separació dels espais més institucionals respecte als actors més movimentistes, l'any següent, amb les mobilitzacions contra la guerra d'Iraq del 2003, es dona una unificació quasi total dels actors que hem situat en els nostre mapa. El cercle que englobaria els actors presents a la Plataforma Aturem la guerra inclouria absolutament tots els actors, fins i tot l'administració pública i els mitjans de comunicació. Ara bé, la maduresa de la cultura organitzativa difosa apresada durant els últims anys, permet que dins la plataforma convisquin espais que fins i tot s'enfronten entre ells. Per exemple, la Campanya del Boicot Preventiu (contra les empreses que fan negoci amb la guerra) o allò que es va anomenar l'Espai Alliberat (una assemblea en permanent mobilització que denunciava la hipocresia d'alguns poders polítics) van generar mobilitzacions explícitament contra l'Ajuntament de Barcelona, al mateix temps que l'alcalde anava de manifestació amb certa actitud electoralista. Tanmateix ambdós actors participaven activament a la Plataforma unitària.

Tampoc podem oblidar la creació d'un espai estable de coordinació (el Grup Mobilitzador) creat arran de la participació al Fòrum Social Europeu de Florència al novembre del 2002, però això necessitaria un article a part.

Aquests són els mapes gràfics de les mobilitzacions contra el Banc Mundial del 2001 i contra la Unió Europea del 2002.

A part de les qüestions estructurals de la configuració de la xarxa crítica, hi ha altres aspectes interessants a considerar dels rols que cada actor juga en el desenvolupament de les campanyes i les mobilitzacions. En treballs anteriors de l'IGOP hem establert tres grans variables que marquen la capacitat de la mobilització social per incidir en l'arena política. A través d'aquestes variables podem fer una anàlisi de les aportacions de cadascun dels actors per enfortir aquesta capacitat:

- **Els recursos propis de la xarxa crítica:** Pel que fa a les persones més implicades en l'organització de la mobilització, aquesta sorgeix, sobretot, de la meitat baixa de la nostra matriu, és a dir, dels sectors menys institucionals (incloent el teixit associatiu). El mateix podem dir de la implementació de formes organitzatives horitzontals i descentralitzades, tot i que en aquests casos és molt important el paper de frontissa que fan els actors centrals del mapa (el teixit associatiu i, en un grau inferior, els nous moviments socials). Pel que es refereix a les formes d'acció col·lectiva difoses i disruptives, el cercle es tanca una mica i es desplaça cap a la dreta del mapa, és a dir, cap als espais més informals. Pel què fa a la generació d'un discurs innovador i generador de debat, la centralitat la prenen, en aquest cas, els actors al voltant dels nous col·lectius, els nous moviments socials i els espais autònoms i llibertaris. Només pel què es refereix a recursos materials (bàsicament diners i infraestructura), prenen protagonisme els actors més formals i institucionals del nostre mapa i, en menor mesura, en l'aprofitament de canals de difusió del discurs, encara que utilitzant els canals habituals, per la qual cosa el discurs acaba perdent radicalitat i frescor.
- **L'obertura d'escletxes en l'arena política:** En aquest cas sembla evident que els actors més formals són els que ajuden a generar escletxes en la xarxa de polítiques públiques. Si bé és pot semblar que els partits polítics i els sindicats més institucionalitzats haurien de ser els que hi tenen un paper més fonamental, el cert és que qui acaba fent més feina en aquesta tasca són els tres actors que els envolten; les institucions para-institucionals com les Universitats, els mitjans de comunicació i altres tipus de lobbies, i, sobretot, el teixit associatiu tradicional que durant les últimes dècades s'ha guanyat el reconeixement tant de l'administració com del que ara anomenem la xarxa crítica. Hi ha a Barcelona tres actors que juguen un paper clau; es tracta de la Federació d'Associacions de Veïns de Barcelona (FAVB), la Federació Catalana d'ONG de Desenvolupament (FONGD) i el Consell de la Joventut de Barcelona (CJB). Evidentment aquest paper el juguen aquestes organitzacions i no unes altres a causa de les persones que, de forma conjuntural, hi ocupen càrrecs destacats.
- **La potència simbòlica del discurs i la seva legitimació.** Pensem que en aquest cas és més difícil atribuir responsabilitats. En tot cas ja hem dit que la generació d'un discurs innovador parteix dels actors menys institucionals, però la seva legitimació (o la seva cooptació) per part dels actors institucionalitzats en són una eina bàsica per fer-los arribar a l'opinió pública i encaixar-los en els marcs cognitius predominants. En qualsevol cas, en aquest procés el discurs perd força i radicalitat, però això potser és absolutament inevitable. En aquest debat hi juguen un paper fonamental els mitjans de comunicació de masses, i no és d'estranyar que gran part dels nous col·lectius sorgits d'aquestes mobilitzacions tinguin una gran vocació comunicativa i de contrainformació, Indymedia, Comunicació, Las Agencias, o les publicacions "Està tot Fatal" (2001) i "Altaveu" (2002).

En tot cas aquest article només pretén fer una anàlisi superficial sobre el que cal aprofundir, però pensem que aquestes grans pinzellades poden ajudar a la reflexió.

*Els encerts en aquest article són gràcies a equip de moviments socials de l'IGOP.
Els errors els podeu imputar a en Lluc Pelàez.
La Roca del Vallès, agost de 2003.*